

KNNV afdeling Enschede

Inventarisatie 2021
Abraham Ledebroerpark
De Viermarken
Het Wageler

Wim Bakker
KNNV afdeling Enschede
enschede.knnv.nl

Met foto's van Wim Bakker en Rebecca Melkert

20 maart 2022

Samenvatting

In 2021 is er door leden van de KNNV geïnventariseerd in het gebied het Ledeboerpark, het Wageler en de Viermarken. Er is vooral naar insecten gekeken, maar ook naar planten en vogels.

Tijdens 99 bezoekdagen zijn er 1369 waarnemingen ingevoerd, waaronder van enkele zeer zeldzame soorten.

Dit rapport geeft een overzicht van de bevindingen.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Gebied	3
1.2	Biodiversiteit	3
1.3	Beheer	4
1.4	Inventarisatie	4
1.5	Contactadressen	4
2	Methode	5
3	Waarnemingen	7
3.1	Veldbezoeken	7
3.2	Weersomstandigheden 2021	7
3.3	Resultaten	7
3.4	Dagvlinders	7
3.4.1	Geelsprietdikkopje	8
3.4.2	Grote vos	8
3.4.3	Grote weerschijnvlinder	9
3.5	Libellen	10
3.5.1	Zuidelijke heidelibel	10
3.5.2	Zuidelijke glazenmaker	11
3.5.3	Bruine winterjuffer	12
3.5.4	Tangpantserjuffer	13
3.6	Nachtvlinders	14
3.7	Dagactieve nachtvlinders	14
3.7.1	Sint-jacobsvlinder	14
3.8	Overige groepen	15
3.8.1	Sprinkhanen	15
3.8.2	Vogels	16
3.8.3	Planten	17
3.8.4	Overige soorten	20

4	Conclusies	24
4.1	Belang van het gebied voor insecten	24
4.2	Monitoring	24
4.3	Adviezen voor beheer	24

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Gebied

De Viermarken ontleent zijn naam aan het grenspunt van vier marken. Een Marke is een oude bestuurlijke eenheid. Deze eenheden zijn in het begin van de 19de eeuw overgegaan in de gemeenten. Op sommige plekken is nog iets van de Marken te zien in de vorm van stenen die de grenzen aangeven, de zogenaamde markestenen. Op de plek van de viermarken staat een oude lindeboom met een informatiebordje.

De Viermarken ligt in het gebied 't Wageler aan de noordkant van het Abraham Ledeboerpark. Het gebied zelf is ongeveer 18 hectare. De boerderij op De Viermarken is een participatieboerderij en kweekt en verkoopt ecologische producten. Er worden geen kunstmeststoffen of chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt.

Het Abraham Ledeboerpark is ontstaan in 1918 vanuit een 16 hectare groot gedeelte van het voormalige landgoed Het Wageler. Rond 1500 stond zo'n 100 meter ten oosten van het Koetshuis een boerderij Erve 't Wageler. In vervallen toestand is de boerderij begin 1900 afgebroken. Als een mantel omarmt landgoed Het Wageler (46 ha.) het Abraham Ledeboerpark. Het Wageler is te herkennen aan een kleinschalige afwisseling van akkers, graslanden, houtwallen, bosjes, boerderijen, beken en ruigten. Dit fraaie 'kampenlandschap' is karakteristiek Twents land op nog geen kilometer van hartje stad Enschede.

1.2 Biodiversiteit

De Viermarken heeft een prominente rol in 't Wageler, waar natuur- en landschapsbeheer, educatie en recreatie belangrijke waarden zijn. In dat kader is de KNNV Enschede gevraagd te kijken naar de biodiversiteit en waar mogelijk advies te geven op het gebied van beheer.

1.3 Beheer

De Viermarken wordt op extensieve en ecologische wijze beheerd door vrijwilligers. Toch wilde men weten of het beheer nog meer verbeterd kon worden, en voor advies werd de KNNV Enschede benaderd. De KNNV benadrukte het belang van gefaseerd maaien, het over laten staan van 10 tot 25% en het uitvoeren van beperkte begrazing. In 2020 is dit beheer is vooral op de Van Heeksbleek uitgeprobeerd. Op andere plekken van De Viermarken wordt nog geëxperimenteerd met randenbeheer op graslanden en het inzaaien van bloemenranden.

1.4 Inventarisatie

Om naar het effect van de beheersmaatregelen te kijken is er in 2020 door leden van de KNNV Enschede geïnventariseerd op De Viermarken. Vooral op de bleek is gekeken wat het effect is van het veranderde beheer op de insectenfauna. En hoewel de bleek maar een klein deel van De Viermarken beslaat, zijn er, waarschijnlijk als gevolg van een paar simpele veranderingen in het beheer, spectaculaire waarnemingen gedaan.

Ook in 2021 zijn er weer leuke waarnemingen gedaan. Hieronder zullen we een aantal soorten belichten.

De KNNV afdeling Enschede blijft beschikbaar voor vervolgadvisen en het monitoren van de flora en fauna.

1.5 Contactadressen

Stichting Boerderij De Viermarken
Viermarkenweg 85
7522 LC Enschede
053 4359572
info@viermarken.nl
www.viermarken.nl

KNNV afdeling Enschede
Reygershoftehoek 17
7546 KB Enschede

secretaris@enschede.knnv.nl
www.knnv.nl/enschede

Contactpersonen De Viermarken:
Mieke van Dragt
Wim Waanders

Contactpersonen KNNV:
Wim Lengton (voorzitter)
Kevin Collins (secretaris)
Wim Bakker (bestuurslid)

Hoofdstuk 2

Methode

Delen van het Ledeboerpark, het Wageler en de Viermarken zijn op ad-hoc basis onderzocht. Er wordt gepoogd interessante gebiedjes op verschillende tijden in het jaar te bezoeken. Daarbij ligt de nadruk op bijzondere soorten. Een aantal van die soorten zal verder worden besproken in hoofdstuk 3, Waarnemingen.

Sommige KNNV leden komen regelmatig in het Ledeboerpark en de aanliggende gebieden, en veel losse waarnemingen zijn gedaan tijdens wandelingen door het gebied.

Het veldwerk is meestal gedaan door één of twee personen tegelijkertijd. De waarnemingen worden ter plekke mobiel ingevoerd in de app ObsMapp en thuis geüpload naar waarneming.nl. Eventueel gemaakte foto's kunnen later aan de waarnemingen worden toegevoegd en vormen zo de database van alle waarnemingen. In het volgende hoofdstuk worden deze waarnemingen besproken.

Speciaal voor de nachtvlinders is er op 2 juli 2021 een nachtvlinderavond gehouden. Daarbij worden met een felle lamp nachtvlinders naar een opgespannen wit laken gelokt, zodat ze geïdentificeerd kunnen worden en gefotografeerd. Ook werden nachtvlinders gelokt door het "stropen" van bomen waarbij een zoete stroop met een beetje alcohol op bomen wordt gesmeerd. De bomen worden dan regelmatig gecontroleerd op vlinders die van de stroop komen snoepen.

Het verslag van de nachtvlindernacht is te vinden in het verslag "Inventarisatie Nachtvlinders Viermarken". Het verslag is te downloaden van de website van het KNNV Enschede (enschede.knnv.nl onder Excursieverslagen)

Voor determinatie wordt gebruik gemaakt van standaard veldgidsen, maar er is ook gebruik gemaakt van de app ObsIdentify die middels kunstmatige intelligentie inmiddels meer dan 20000 soorten goed kan herkennen. We noemen hier enkele standaard veldgidsen (zie bibliografie achterin en zie figuur 2.1):

- Dagvlinders [1]
- Libellen [2]
- Sprinkhanen [3]
- Nachtvlinders [4]
- Vogels [5]
- Planten [6]

Figuur 2.1: Gidsen

Hoofdstuk 3

Waarnemingen

3.1 Veldbezoeken

In totaal zijn er waarnemingen ingevoerd van 99 bezoekdagen. De meeste insecten zijn warmteminners en de meeste waarnemingen zijn gedaan in de periode mei-augustus. Toch zijn er het hele jaar door insecten te vinden.

3.2 Weersomstandigheden 2021

Het jaar 2020 was recordwarm en zeer zonnig. Na drie zeer warme jaren was 2021 qua gemiddelde temperatuur een normaal jaar, maar er waren wel flinke uitschieters. April was een zeer koude maand. Daarentegen was juni recordwarm, de warmste juni sinds 1901, en het was ook nat. De rest van de zomer verliep nat en steeds koeler.

Na de zeer droge jaren 2018, 2019 en 2020 was 2021 een normaal jaar voor wat betreft de hoeveelheid neerslag.

3.3 Resultaten

In totaal zijn er 1369 waarnemingen ingevoerd door drie waarnemers, Rebecca Melkert, Wim Lengton en Wim Bakker.

Hieronder wordt een aantal van deze soorten besproken.

3.4 Dagvlinders

Van de dagvlinders werden er 393 waarnemingen ingevoerd van 23 soorten:

Atalanta, Bont zandoogje, Boomblauwtje, Bruin zandoogje, Citroenvlinder, Dagpauwoog, Distelvlinder, Geelsprietdikkopje, Gehakelde aurelia,

Groot dikkopje, Groot koolwitje, Grote vos, Grote weerschijnvlinder, Hooibeestje, Icarusblauwtje, Klein geaderd witje, Klein koolwitje, Kleine vuurvlinder, Koevinkje, Landkaartje, Oranjetipje, Scheefbloemwitje en Zwartsprietdikkopje.

De meeste van deze soorten horen thuis op graslanden en kruiden, en bossen en bosranden.

Het bruin blauwtje werd niet aangetroffen in 2021.

Hieronder wordt een aantal soorten dagvlinders besproken.

3.4.1 Geelsprietdikkopje

Het geelsprietdikkopje is een schaarse vlinder en wordt maar mondjesmaat gezien in omgeving van Enschede. De vlinder houdt van kruidenrijke graslanden met een afwisseling van open plekken. Zie figuur 3.1.

Figuur 3.1: Geelsprietdikkopje. Foto: Wim Bakker

3.4.2 Grote vos

De grote vos is een zeldzame vlinder. Hij wordt echter de laatste tijd vaker gezien. Het lijkt erop dat hij zich weer kan vestigen in ons land. De waardplant van de grote vos is vooral iep, maar ook zoete kers en sommige wilgensoorten. Zie figuur 3.2.

Figuur 3.2: Grote vos (2022). Foto: Wim Bakker

3.4.3 Grote weerschijnvlinder

De grote weerschijnvlinder, met zijn prachtig blauw oplichtende vleugels, wordt het meest drinkend aangetroffen op kadavers en uitwerpselen. De rups leeft op boswilg en soms grauwe wilg. Deze vlinder is één keer kort gezien bij de bleek. Zie figuur 3.3.

Figuur 3.3: Grote weerschijnvlinder. Foto: Wim Bakker

3.5 Libellen

Van de libellen werden er 264 waarnemingen ingevoerd van de volgende 30 soorten:

Azuurwaterjuffer, Beekoeverlibel, Blauwe breedscheenjuffer, Blauwe glazenmaker, Bloedrode heidelibel, Bruine glazenmaker, Bruine winterjuffer, Bruinrode heidelibel, Gewone oeverlibel, Gewone pantserjuffer, Glassnijder, Grote keizerlibel, Houtpantserjuffer, Kanaaljuffer, Lantaarntje, Metaalglanslibel, Paardenbijter, Plasrombout, Platbuik, Smaragdlibel, Tangpantserjuffer, Tengere pantserjuffer, Viervlek, Vroege glazenmaker, Vuurjuffer, Vuurlibel, Weidebeekjuffer, Zuidelijke glazenmaker, Zuidelijke heidelibel en Zwarte heidelibel.

Daar zitten hele gewone soorten tussen, zoals de azuurwaterjuffer en het lantaarntje uit de groep juffers, en de viervlek uit de groep echte libellen, maar ook hele bijzondere soorten.

Net als in 2020 zijn in 2021 weer de zuidelijke glazenmaker en de zuidelijke heidelibel waargenomen. Beide zijn zeer zeldzame soorten.

3.5.1 Zuidelijke heidelibel

In Nederland is Zuidelijke heidelibel niet inheems. In Zuid-Europa plant de soort zich voort in ondiepe, zonnige, meestal stilstaande zoete wateren met een oeverzone met vegetatie van biezten, russen, enz., soms ook in brak water. De voortplantingswateren zijn in veel gevallen slechts enkele vierkante meters groot.

Op De Viermarken werden in 2021 twee exemplaren gezien (beide op 10 augustus 2021). Zie figuur 3.4.

Figuur 3.4: Zuidelijke heidelibel. Foto: Wim Bakker

3.5.2 Zuidelijke glazenmaker

Het mannetje van de zuidelijke glazenmaker is een kleine, azuurblauwe glazenmaker met opvallend blauwe ogen. Het vrouwtje is onopvallend gekleurd. In Nederland is de zuidelijke glazenmaker aangetroffen bij ondiep water, veelal poelen en plasjes, omgeven door een ijle, lage vegetatie van pitrus, biezen, lisdodde of riet, en zelfs op geheel opgedroogde plaatsen.

In 2021 is er drie keer een zuidelijke glazenmaker gezien op de bleek, waaronder een zeer vers exemplaar. Het is dus aannemelijk dat er voortplantingen heeft plaatsgevonden. Zie figuur 3.5.

Figuur 3.5: Zuidelijke glazenmaker, een vers vrouwtje. Foto: Wim Bakker

3.5.3 Bruine winterjuffer

Zoals de naam al zegt, zijn winterjuffers de enige soorten libellen die overwinteren als volwassen libel. De meeste andere soorten overwinteren als ei of als larve. Er zijn twee soorten winterjuffers, de bruine winterjuffer en de noordse winterjuffer. De noordse winterjuffer komt alleen voor in de kop van Overijssel. De bruine winterjuffer is wat algemener. Uitgeslopen volwassen bruine winterjuffers zwerven weg van hun geboorteplas en vinden soms op tientallen kilometers afstand een plek om te overwinteren. In het vroege voorjaar keren de winterjuffers terug naar de plassen om zich voort te planten. Het eitje ontwikkelt zich tot larve en aan het eind van de zomer sluipen de volwassen winterjuffers uit, en dan begint de cyclus opnieuw.

Ook in 2021 zijn er in het gebied enkele tientallen bruine winterjuffers waargenomen. Zie figuur 3.6.

Figuur 3.6: Bruine winterjuffer. Foto: Wim Bakker

3.5.4 Tangpantserjuffer

De tangpantserjuffer is een zeldzame pantserjuffer die net als andere pantserjuffers vaak te vinden is in de kniehoge vegetatie aan de rand van poelen.

In 2020 was de tangpantserjuffer al gevonden op de bleek, maar in 2021 werd de tangpantserjuffer nog eens in twee andere drinkpoelen aangetroffen. Zie figuur 3.7.

Figuur 3.7: tangpantserjuffer bij een drinkpoel. Foto: Wim Bakker

3.6 Nachtvinders

Op 2 juli 2021 hield de KNNV Enschede samen met De Viermarken een nachtvinderavond bij de boerderij.

Het verslag van deze avond is te vinden op de website van de KNNV Enschede.

In 2021 werden 84 waarnemingen ingevoerd van nachtvinders.

De volgende 45 soorten werden gerapporteerd:

Blauwooggrasmot, Bleke grasmot, Bonte brandnetelmot, Brandnetelmot, Bruine snuituil, Buxusmot, Donker halmuiltje, Dotterbloemoermot, Duikermot, Dwerghuismoeder, Eikenlichtmot, Esperiamot, Gamma-uil, Geelbandlangsprietmot, Geogde worteluil, Gestreepte goudspanner, Gevlamde bladroller, Gewone grasmot, Gewone worteluil, Grote wintervlinder, Heggenbladroller, Houtspaander, Kleine beer, Kleine voorjaarsspanner, Kleine wintervlinder, Koolmotje, Lieveling, Oranje eikenlichtmot, Parelmoermot, Pinksterbloemlangsprietmot, Plat beertje, Ringelrups, Rode knopbladroller, Rood weeskind, Sint-jacobsvlinder, Sint-jansvlinder, Smaragdlangsprietmot, Spitsvleugelgrasuil, Stippelmot onbekend, Vogelwiekje, Voorjaarsdwerghspanner, Waasjesstippelmot, Wapendrager, Waterleliemot en Witvlakvlinder.

3.7 Dagactieve nachtvinders

Binnen de nachtvinders zijn er ook soorten die overdag vliegen, dit zijn de zogenaamde dagactieve nachtvinders. Van de 2400 soorten nachtvinders in Nederland zijn er ongeveer 150 soorten dagactief.

Tijdens inventarisaties overdag werden de volgende dagactieve nachtvinders gevonden: sint-jacobsvlinder en sint-jansvlinder.

Hieronder wordt alleen de sint-jacobsvlinder besproken.

3.7.1 Sint-jacobsvlinder

De rupsen van de sint-jacobsvlinder slaan de gifstoffen uit jacobskruiskruid op, waardoor ze later als vlinder oneetbaar zijn.

Het jacobskruiskruid wordt als giftig beschouwd voor vee. De levende plant wordt echter niet gegeten door het vee, maar als het in het hooi terecht komt dan kan dat schadelijk zijn.

Voor de sint-jacobsvlinder zou het goed zijn als het jacobskruiskruid met rust gelaten wordt. Maar dit betekent wel dat het land dan niet gebruikt moet worden als hooiland. Zie figuur 3.8.

Figuur 3.8: Rupsen van sint-jacobsvlinder op jacobskruiskruid. Foto: Wim Bakker

3.8 Overige groepen

Naast de hierboven genoemde soortgroepen werden er nog waarnemingen gerapporteerd van soorten uit andere groepen. Deze waarnemingen moeten worden beschouwd als “bijvangst” omdat er niet echt is geïnventariseerd op deze groepen. Hieronder wordt een aantal groepen en soorten besproken.

3.8.1 Sprinkhanen

Van de sprinkhanen werden er 56 waarnemingen gemeld van 7 soorten:

Bruine sprinkhaan, Gewoon spitskopje, Greppelsprinkhaan, Grote groene sabelsprinkhaan, Struiksprinkhaan, Zeggedoorntje en Zuidelijk spitskopje.

De greppelsprinkhaan is zich flink aan het uitbreiden in Twente en werd in 2021 op diverse plaatsen aangetroffen in het gebied. Vooral sabelsprinkhanen zijn laat in het jaar pas volwassen en het is jammer dat sommige velden half augustus al gemaaid waren. Zie figuur 3.9.

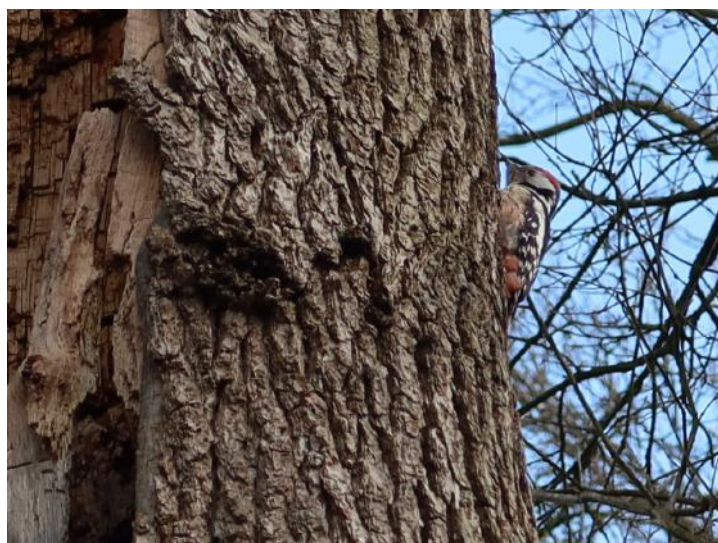
Figuur 3.9: Greppelsprinkhaan. Foto: Wim Bakker

3.8.2 Vogels

Van de vogels werden er 81 waarnemingen ingevoerd van 35 soorten:

Aalscholver, Blauwe Reiger, Boerenzwaluw, Boomklever, Bosrietzanger, Bosuil, Ekster, Gekraagde Roodstaart, Goudhaan, Goudvink, Groene Specht, Grote Bonte Specht, Heggenmus, Holenduif, Houtduif, Kauw, Kleine Karekiet, Koolmees, Merel, Middelste Bonte Specht, Nijlgans, Pimpelmees, Roodborst, Sperwer, Spreeuw, Tjiftjaf, Torenavalk, Vink, Vuurgoudhaan, Wilde Eend, Winterkoning, Witte Kwikstaart, Zanglijster, Zwarte Kraai en Zwartkop.

Vermeldenswaardig zijn daarbij de bosrietzanger, kleine karekiet (beide in het riet van de bleek), middelste bonte specht (zie figuur 3.10) en vuurgoudhaan.

Figuur 3.10: Middelste bonte specht. Foto: Wim Bakker

3.8.3 Planten

De volgende 350 waarnemingen van zo'n kleine 150 soorten planten werden ingevoerd:

Akkerdistel, Akkerkool, Akkervergeet-mij-nietje, Akkerviooltje, Basterdwederik spec., Beekpunge, Bergcentaurie, Beuk, Bijvoet, Bleeksporig bosviooltje, Bonte gele dovenetel, Bosanemoon, Boshyacint spec., Bosveldkers, Canadese fijnstraal, Dagkoekoeksbloem, Daslook, Donkere ooievaarsbek, Draadereprijs, Dubbelloof, Duizendblad, Echte kamille, Echte koekoeksbloem, Echte valeriaan, Egelboterbloem, Fluitenkruid, Geel nagelkruid, Gekroesde melkdistel, Gevlekte aronskelk, Gewone agrimonie, Gewone berenklaauw, Gewone brunel, Gewone ereprijs, Gewone hoornbloem, Gewone salomonszegel, Gewone smeewortel, Gewone sneeuwbes, Gewone veldbies, Gewone vlier, Gewone vogelmelk, Gewoon barbarakruid, Gewoon biggenkruid, Gewoon reukgras, Gewoon sneeuwkllokje, Gewoon speenkruid, Gewoon varkensgras, Glad walstro, Greppelrus, Grijskruid, Groot hoefblad, Grote brandnetel, Grote maagdenpalm, Grote muur, Grote vossenstaart, Grote wederik, Grote weegbree s.s., Havikskruid spec., Hazelaar, Heermoes, Hengel, Herderstasje, Hertshooi spec., Hertshoornweegbree, Holpijp, Holwortel, Hondsdraf, Italiaanse aronskelk, Jakobskruid, Kaasjeskruid spec., Kale jonker, Kleefkruid, Klein springzaad, Klein vogelpootje, Kleine klaver, Kleine maagdenpalm, Kleine ratelaar, Kleine veldkers, Klimopereprijs, Kluwenhoornbloem, Knikkende vogelmelk, Knoopkruid, Knopig helmkruid, Kroontjeskruid, Kruipend zenegroen, Kruipende boterbloem, Lange ereprijs, Lidrus, Lievevrouwebedstro, Look-zonder-look, Maarts viooltje, Margriet, Middelste waterranonkel, Moeraskers, Moerasrolklaver, Moerasspi-

rea, Muurleeuwenbek, Narcis spec., Oosterse sterhyacint, Overblijvende os-sentong, Paardenbloem spec., Paarse dovenetel, Phacelia, Pinksterbloem, Pitrus, Reukeloze kamille + Echte kamille, Reuzenbalsemien, Reuzenberenklauw, Ridderzuring, Robertskruid, Rode klaver, Rolklaver spec., Ruig klokje, Sachalinse duizendknoop, Scherpe boterbloem, Sint-Janskruid, Slanke waterkers + Witte waterkers, Smalle weegbree, Speerdistel, Steenanjer, Sterrenkroos spec., Stijve klaverzuring, Stinkende gouwe, Teunisbloem spec., Tijmeprijs, Tongvaren, Tuinjudaspenning, Valse salie, Veldreprijs, Veldzuring, Vingerhelmbloem, Vingerhoedskruid, Vogelkers, Vogelmuur, Vogelwikke, Vroegeling, Watermunt, Wijfjesvaren, Wilde kievitsbloem, Wilde marjolein, Winterakoniet, Winterpostelein, Witte dovenetel, Witte klaver, Witte klaverzuring, Zachte ooievaarsbek, Zandraket, Zevenblad en Zwarte toorts.

Sommige stinzenplanten, zoals de gewone en knikkende vogelmelk, verspreiden zich over het park en staan hier en daar ook in de berm langs het pad. Helaas wordt bij het maaien van de bermen niet altijd goed gelet op deze bijzondere planten. Langs de bleek werden op een plek zeker 15 exemplaren van de gewone vogelmelk vernietigd. Langs het pad van het kievitsbloemenveld staat knikkende vogelmelk. In verband met deze stinzenplanten moeten de bermen niet te vroeg gemaaid worden. Er geldt een zorgplicht voor stinzenplanten! Zie figuur 3.11.

Stinzenplanten (of stinsenplant) is de naam voor een groep planten die van oorsprong in een regio alleen als ingevoerde sierplantensoort voorkwam in landgoederen, boerenhoven, pastorietuinen en dergelijke, en zich daar handhaafden of zijn verwilderd. Hun natuurlijke verspreidingsgebied hebben ze veelal veel zuidelijker.

Figuur 3.11: Gewone vogelmelk. Foto: Wim Bakker

Overigens zijn niet alle soorten planten op natuurlijke wijze in het gebied terecht gekomen. Sommige soorten zijn ontsnapt uit de moestuin of de heemtuin, terwijl andere soorten zijn ingezaaid. Zo werd op diverse plekken kleine ratelaar en steenanjer gevonden. Eigenlijk zouden er geen gebiedsvreemde soorten in de zaaimengsels moeten zitten. Zie figuur 3.12

Figuur 3.12: Kleine ratelaar. Foto: Wim Bakker

3.8.4 Overige soorten

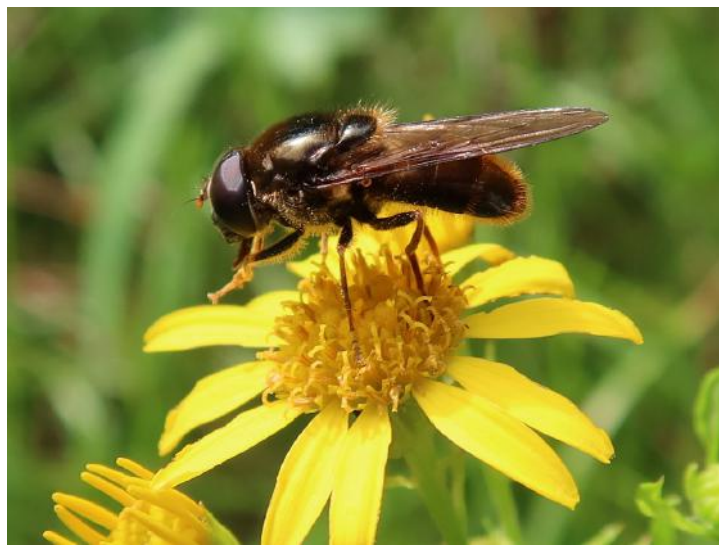
Van de overige soorten melden we nog de waarnemingen van een zeer zeldzame stekeldrager, een blaaskopvlieg, het laat hoefbladgitje en de gevlekte mierenleeuw. De stekeldrager werd bij toeval gevonden op de bleek. Het laat hoefbladgitje is een zweefvlieg die al meer dan 10 jaar waargenomen wordt in het gebied. De stekeldrager is een zuidelijke soort, het laat hoefbladgitje is een oostelijke soort in ons land.

De gevlekte mierenleeuw is een insect uit de familie mierenleeuwen. De larve is een geduchte jager die op mieren en andere kleine insecten loert vanuit een zelfgegraven valkuil. De volwassen mierenleeuw werd gevonden bij het koetshuis.

Zie figuur 3.13, figuur 3.14 en figuur 3.15.

Figuur 3.13: Stekeldrager. Foto: Wim Bakker

Figuur 3.14: Laat hoefbladgitje. Foto: Wim Bakker

Figuur 3.15: Gevlekte mierenleeuw. Foto: Rebecca Melkert

De kleine watersalamander doet het goed in het gebied. Zie figuur 3.16. In de bakken van de bleek werden er op een dag 9 exemplaren tegelijk gezien en in een drinkpoel van het park nog eens 8 exemplaren. Toch lijkt de ene bak een heel andere waterkwaliteit te hebben dan de andere bak. In maart 2022 was het water van de noordelijkste bak glashelder, terwijl de bak zuidelijk daarvan te lijden had van groene flap in het troebele water. Misschien zou de waterkwaliteit van de bakken van de bleek en de andere drinkpoelen eens onderzocht kunnen worden.

Figuur 3.16: Kleine watersalamander. Foto: Wim Bakker

Hoofdstuk 4

Conclusies

Uit de soortbesprekingen mag duidelijk zijn dat de biodiversiteit in het gebied Ledeboerpark, het Wageler en de Viermarken hoog is en dat zelfs een paar kritische soorten het gebied weten te vinden. Het veranderend beheer van de laatste jaren begint zijn vruchten af te werpen. Toch is een goed beheer vooral een kwestie van lange adem.

4.1 Belang van het gebied voor insecten

Het mag duidelijk zijn dat het kleinschalige en extensieve beheer van De Viermarken van groot belang is voor de insecten. Veel van de waarnemingen tonen een gezonde diversiteit van de soorten die samen duiden op een goede biodiversiteit in het gebied. We hopen dat dit rapport ook vooral een aansporing is om dit beheersbeleid voort te zetten in de komende jaren.

4.2 Monitoring

Ongetwijfeld zal de biodiversiteit nog veranderen in de komende jaren in het gebied. Het is van belang om die veranderingen te blijven monitoren. De KNNV Enschede wil daar graag bij helpen.

4.3 Adviezen voor beheer

Hierboven is al het een en ander gezegd over het beheer. Wellicht ten overvloede zetten we de belangrijkste aanbevelingen nog eens op een rij.

Voor stinzenplanten, sprinkhanen en insecten in het algemeen is het van belang om zo laat mogelijk te maaien. Het liefst pas na augustus! In het algemeen geldt, hoe later er gemaaid is, hoe beter dit is voor de biodiversiteit in een gebied. Als een veld erg rijk is aan voedingsstoffen dan kan het ook

een keer vroeg (april) en hoog (ca. 17 cm) gemaaid worden om de groei van grassen te stoppen.

Alle werkzaamheden zoals maaien en kappen moeten gefaseerd gebeuren. Laat altijd 25% staan!

Voor sommige soorten, zoals stinzenplanten, geldt een zorgplicht, waarbij de wet vereist dat deze soorten met zorg behandeld worden. Het is dus zaak om te weten waar deze soorten voor komen en om daar een beheerplan voor te maken!

Voor bloemenranden het liefst geen gebiedsvreemde plantensoorten zaaien.

Het is merkwaardig dat de waterkwaliteit van de bakken van de bleek zo verschillend lijkt. Misschien zou eens onderzocht kunnen worden wat dit veroorzaakt.

Bibliografie

- [1] Tom Tolman en Richard Lewington, *Dagvlinders–Veldgids voor Europa en Noordwest-Afrika*, Kosmos, 2010.
- [2] Klaas-Douwe B Dijkstra, *Libellen van Europa*, Tirion Natuur, 2008.
- [3] Wim Bakker *et al.*, *De Nederlandse sprinkhanen en krekels (Orthoptera)*, EIS Nederland, 2015.
- [4] Paul Waring, Martin Townsend en Richard Lewington, *Nachtvlinders*, Kosmos, 2017.
- [5] Lars Svensson, *Vogelgids van Europa*, ANWB, 2010.
- [6] Henk Eggelte, *Nederlandse Flora*, KNNV uitgeverij, 2000.